

ISLOM KARIMOVNING MILLIY ISTIQLOL G'OYASI VA UNING NAZARIY ASOSLARI

Samandarova Rayhona Ilhom qizi

*O'zbekiston xalqaro islomshunoslik akademiyasi Mumtoz sharq filologiyasi fakulteti
dinsotsiopsixologiyasi yo'nalishi 2-bosqich talabasi*

ANNOTATSIYA *Islom Karimovning milliy istiqlol g'oyasi O'zbekistonning mustaqillik yillaridagi asosiy mafkuraviy asosini tashkil etib, xalqni birlashtirish, ma'naviy yuksalish va iqtisodiy rivojlanishga qaratilgan konseptual tizimdir. Ushbu tezis g'oyaning nazariy asoslarini, asosiy tamoyillarini, tarixiy kontekstini va jamiyatlardagi rolini yoritadi. Nazariy jihatdan, u milliy qadriyatlar, o'zbek falsafasi va global tajribalarga asoslanadi, xalqning ma'naviy immunitetini mustahkamlashni maqsad qiladi. Tezis Karimovning asarlari va tegishli tadqiqotlar asosida tuzilgan bo'lib, mustaqillikning 25 yillik tajribasini aks ettiradi.*

Kalit so'zlar: *Milliy istiqlol, Islom Karimov, mafkura, tarixiy meros, ma'naviy immunitet, millatlararo hamjihatlik, yoshlar tarbiyasi.*

O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Karimov mustaqillik yillarida milliy istiqlol g'oyasini ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish orqali mamlakat rivojining asosiy poydevorini yaratdi. Bu g'oya nafaqat siyosiy va iqtisodiy mustaqillikni ta'minlash, balki xalqning ma'naviy va madaniy o'zligini saqlash va rivojlantirishga qaratilgan. Karimovning so'zlariga ko'ra, milliy istiqlol – bu “xalqning buyuk kelajak va ulug'vor maqsadlar sari undovchi bayroq” bo'lib, u sobiq Sho'ro davridagi mafkuraviy bo'shliqni to'ldirish zaruriyatidan kelib chiqqan. Mustaqillikdan so'ng, 1991-yilda O'zbekistonning mustaqil davlat sifatida e'tirof etilishi bilan bu g'oya rivojlanib, 2000-yilda “Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar” risolasi yig'ilgan.

Milliy istiqlol g'oyasi O'zbekistonning “O'zbek modeli” rivojlanish yo'lini belgilab, bosqichma-bosqich islohotlarni ta'minladi. Bu modelda iqtisodiy o'zgarishlar siyosiy va mafkuraviy asoslardan ajralmaydi, chunki Karimov ta'kidlaganidek, “iqtisodiy mustaqillik siyosiy mustaqilliksiz bo'lmaydi”. Ushbu g'oyaning asosiy maqsadi esa xalqni obod va ozod Vatan qurishga undash, yoshlarni ma'naviy jihatdan yetuk qilish va begona ta'sirlardan himoya qilish edi.

Takidlash joizki, Milliy istiqlol g'oyasining nazariy asoslari Karimovning asarlarida, xususan, “O'zbekiston: milliy istiqlol, iqtisod, siyosat, mafkura” va “Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch” kitoblarida batafsil yoritilgan. Bu asoslar quyidagi komponentlarga asoslanadi:

Tarixiy va madaniy meros: G'oya o'zbek xalqining qadimiy tarixiga, Al-Beruniy, Ibn Sino, Ulug'bek va Alisher Navoiy kabi buyuk allomalarning merosiga tayangan bo'lib, Karimov bu merosni "milliy g'oyaning falsafiy poydevori" deb hisoblaydi, chunki u xalqning jamoaviylik, oila qadriyatlari va kelajakka umid tamoyillarini o'z ichiga oladi. Tarixni ishlatish orqali go'ya o'zbek tarixini mustaqillikka olib boruvchi chiziqli jarayon sifatida ko'rsatadi, bu esa avtoritar tuzumning legitimligini mustahkamlaydi.

Falsafiy asoslar: Milliy falsafa jamoaviylik, katta hurmat-kichik izzat va mahalla an'analariga asoslangan. Karimov bu tamoyillarni Sharq va G'arb falsafasi bilan birlashtirib, milliy mafkuraning universal qiymatini ta'kidlaydi. Masalan, Al-Forobiy falsafasini "Karimovcha" talqin qilish orqali, g'oya milliy ideologiyani transsendental ob'ekt sifatida ko'rsatadi – ya'ni, u xalqning butun ruhiy va madaniy mahsuloti sifatida taqdim etiladi.

Ma'naviy va mafkuraviy asoslar: G'oyaning markazida "ma'naviy immunitet" tushunchasi turibdi, bu yoshlarni ekstremistik va begona g'oyalardan himoya qilishni maqsad qiladi. Karimov ma'naviyatni "yengilmas kuch" deb hisoblab, uni moddiy va ma'naviy hayotni uyg'un rivojlantirishga bog'laydi. Oila va mahalla ma'naviy tarbiyaning asosiy maskanlari sifatida ko'riladi, ular orqali milliy qadriyatlar avloddan avlodga o'tadi.

Global tajribalar: Karimov Yaponiya va Janubiy Koreya "mo'jizalari"ni misol qilib, milliy ma'naviyat va xarakterni muvaffaqiyatning kaliti deb ko'rsatadi. Shu bilan birga, g'oya xorijiy modellarini butunlay qabul qilmasdan, O'zbekistonning o'ziga xos sharoitlariga moslashtirilgan. Nazariy asoslar sobiq Sovet mafkurasining o'rnini bosish zaruriyatidan kelib chiqqan, chunki u milliy qadriyatlarga mos kelmas edi va mafkuraviy bo'shliqni yaratgan.

Milliy istiqlol g'oyasi esa quyidagi asosiy tamoyillarga asoslanadi, ular Karimovning 2000-yilgi risolasida yig'ilgan:

Millatlararo va dinlararo hamjihatlik: Ko'p millatli jamiyatda tinchlik va bag'rikenglikni ta'minlash. Bu tamoyil O'zbekiston Konstitutsiyasida mustahkamlangan va milliy manfaatlar asosida xalqni birlashtiradi.

Ijtimoiy hamkorlik va birdamlik: Boy va kambag'allar o'rtasidagi tengsizlikni oldini olish, mahalla orqali fuqarolik jamiyatini shakllantirish.

Komil inson tarbiyasi: Yoshlarni ilm-ma'rifat va milliy qadriyatlarga asoslangan tarzda tarbiyalash, ularning ma'naviy immunitetini mustahkamlash.

Iqtisodiy mustaqillik: Bozor iqtisodiyotiga o'tish, xususiy mulk va tadbirkorlikni rivojlantirish, xorijiy investitsiyalarni jalb etish. Islohotlar bosqichma-bosqich amalga oshiriladi, davlat asosiy islohotchi sifatida ish ko'radi.

Hukmronlik qonuni va demokratiya: Qonunlar oldida hamma teng, siyosiy ko'ppartiyaviylik va fuqarolik jamiyatini qurish.

Vatanparvarlik va mas'uliyat: Har bir fuqaro Vatan himoyachisi bo'lib, tinchlik va taraqqiyotga hissa qo'shishi shart. Bu tamoyillar O'zbekistonning rivojlanish modelini belgilab, mintaqaviy va global xavfsizlikka hissa qo'shadi.

Milliy istiqlol g'oyasi O'zbekistonning mustaqillik yillaridagi yutuqlarining asosiy kaliti bo'ldi. U xalqni birlashtirib, ma'naviy yuksalishni ta'minladi, yoshlarni begona ta'sirlardan himoya qildi va iqtisodiy o'sishga turtki berdi. Masalan, 1999-yildagi suiqasd urinishidan keyin mafkuraviy tarbiya dolzarblashdi va O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati tashkil etildi. G'oya mintaqaviy liderlikni mustahkamlab, terrorizm va narkotrafikka qarshi kurashda muhim rol o'ynadi. Amaliyotda, bu g'oya ta'lim tizimida, xususan, "Milliy istiqlol g'oyasi va ma'naviyat asoslari" fanida o'rgatiladi, yoshlar ongiga singdiriladi. Natijada, O'zbekiston iqtisodiy mustaqillikka erishdi, xalqaro maydonda obro'si oshdi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, Islom Karimovning milliy istiqlol g'oyasi – bu O'zbekistonning mustaqil rivojlanishining mafkuraviy qalqoni va yo'l xaritasi. Uning nazariy asoslari milliy meros va global tajribalarga asoslanib, xalqni buyuk kelajakka yetaklaydi. Bu g'oya nafaqat o'tmishni saqlaydi, balki kelajakni quradi, ma'naviy immunitet va birdamlikni ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Islom Karimov. Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar. Toshkent, 2000.
2. Islom Karimov. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. Toshkent, 2013.
3. O. Musurmonova, M. Qarshiboyev, R. Qo'chqorov. Milliy istiqlol g'oyasi va ma'naviyat asoslari (9-sinf darsligi). Toshkent, 2015.
4. Milliy istiqlol g'oyasi. <https://buxyurtex.uz/wp-content/uploads/2020/08/milliy-istiqlol.pdf>
5. Islom Karimov – Milliy g'oya va mafkura konsepsiyasi asoschisi. <https://islomkarimov.uz/uz/article/islom-karimov-millij-goya-va-mafkura-kontseptsiyasi-asoschisi>
6. Andrew F. March. The Use and Abuse of History: 'National Ideology' as Transcendental Object in Islam Karimov's 'Ideology of National Independence'.